

відносинам, які впливають з норм романо-германської правової сім'ї, більш динамічного характеру.

Встановлюючи правову норму, законодавець у країнах романо-германської правової сім'ї задає лише певні рамки або межі правового регулювання, які визначаються виходячи з характеру правовідносин та їх суб'єктного складу.

Враховуючи вищенаведене, можна зробити наступні висновки:

1. Правовідносини входять до динамічного блоку елементів правової системи, оскільки для реалізації моделі поведінки, яка закладена у правовій нормі, необхідна наявність інтересу й волі конкретних осіб, що втілюються у відповідних діях, а також інших суспільних зв'язків і відносин, насамперед економічних, тому що право, як утім і всі інші юридичні явища, має економічну й культурну зумовленість.

2. Незважаючи на досить великий ступінь узагальненості норм романо-германського права, стабільність відповідних правовідносин від цього зовсім не укріплюється, а навпаки, тільки погіршується, оскільки правові норми у країнах, що складають романо-германську правову сім'ю, встановлюють лише відповідні рамки поведінки або межі правового регулювання суспільних відносин, що, в свою чергу, підсилює роль суддів та юристів у їх тлумаченні.

Використані джерела:

1. Хаустова М.Г. *Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні: Монографія.* – Х.: Право, 2008. – 160с.
2. Витченко А.М. *Механизм правового регулирования социалистических общественных отношений, его понятие и структура // Вопросы теории государства и права. Сборник статей. Вып. 1 – Саратов, Изд-во Саратов. юрид. ин-та., 1968. – 65-92с.*
3. Толстой Ю.К. *К теории правоотношений.* – Ленинград: Изд-во Ленинградского ун-та, 1959. – 88с.
4. *Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина.* – Х.: Право, 2002. – 432с.
5. Халфина Р.О. *Общее учение о правоотношении.* – М.: Издательство «Юридическая литература», 1974. – 348с.
6. Давид Р., Жоффре-Спинози К. *Основные правовые системы современности: Пер. с франц.* – М.: Междунар. отношения, 2003. – 399с.

Ткаченко Валентина Миколаївна

*мол. наук. співроб. проекту «Принцип верховенства права та проблеми його реалізації»,
кафедра загальнотеоретичних та державно-правових наук*

ВИВИЩЕННЯ ІДЕЙ ПРАВА, ЗАКОНУ, СПРАВЕДЛИВОСТІ У ПОГЛЯДАХ ПЕТРА МОГИЛИ

Суттєва активізація зусиль, спрямованих на поглиблене вивчення розвитку вітчизняної політико-правової думки, є характерною ознакою сучасного етапу історико-правових досліджень в Україні. Важко уявити собі цей розвиток без врахування спадщини діячів Києво-Могилянської академії, які були безпосередніми учасниками її творення. Наукове осмислення вчень могилянців XVII ст. у контексті історичних обставин дає можливість усвідомити увесь процес поступу української правової думки, зокрема дати об'єктивну оцінку її розвитку в XVII ст.

Засновник Київської академії Петро Могила - феноменальна постать у філософсько-правовій спадщині України, яка є невіддільною від європейської цивілізації поч. XVII ст.. Звернення до діяльності П.Могили є наразі потребою повернення сучасної історико-правової думки до духовних висот українського Середньовіччя. Тому, метою роботи є дослідження

феномену особистості Петра Могили, його поглядів на зародження понять та ідей (природне право, загальне благо, спільна користь), які були використані для формування теорії суспільної угоди ранньобуржуазними ідеологами в період розкладу феодалізму.

Те, що Могила цікавився проблемами держави й упродовж цілого свого життя придбав книги з цього питання, засвідчує склад його бібліотеки. Добре знав він твори античних та середньовічних авторів про державу – Платона, Аристотеля, багатьох візантійських вчених, а також Цицерона, Томаса Аквінського, Франциско Суареса.

Мислитель сприймав ідеї природного права, спільного блага, тенденцію до зближення права й моралі, яка була співзвучна українським традиціям звичаєвого права, а також ідею сильної державної влади, освіченого і вольового господаря.

Так, в «Свангелії учительному» Петро Могила зазначає, що справедливість дається людині Богом і є невіддільною від її природи. «Справедливість з вѣков власним челоуѣчого прироженя есть добром... от початку бовѣм свѣту была справедливость и оказале свѣтила и челоуѣчес прирожене досконалую справедливости оздобу мѣло» [1, с. 20]. Справедливість зобов'язує людину виконувати Божі заповіді і в книзі Петра Могили розглядається і як природне право, і як моральний закон. «Мовячи справедливост – всѣ посполу добродѣтели под именем справедливости розумети маемо. Бо коли добродѣтелей выконывает душа, тогда справедливост выполняет» [1, с. 20].

Петро Могила справедливість пов'язує з рівністю людей. Вона (природне право й моральний закон) дана кожній людині, і в цьому всі люди рівні між собою. Рівні вони і тому, що Бог є творцем кожної людини, і Христос за всіх без винятку приймав хресті муки, і Святий Дух наділив усіх розумом і волею та іншими дарами, хоч і кожного різними. Так само і створений Богом світ (вода, земля, повітря, тварини і рослини) рівно дається кожній людині, бо і сонце на всіх однаково світить, і дощ на всіх проливається.

Але громадянські закони і право творяться не Богом, а людьми, а люди багато в чому різні, й ця їхня відмінність зумовлюється як власними діями, так і божественним помислом. Оскільки закон – це справедливість, він покликаний охороняти як інтереси кожної особи, так і їх спільне благо. Володар та його урядовці повинні «промысл мѣти о добром и пожитечном всѣх людей, о покою всѣх мѣст и повѣтов и о славе доброй» всієї держави. [1, с. 94] За приклад вони повинні мати самого Бога, адже «Пан абовѣм всѣх нас, не оглядается на особы, анѣся страшит поважности преложенства, гдыж малого и великого он створил и еднако о всѣх промышляет» [1, с.95]

Забезпечення спільного блага, сторожем і гарантом якого є держава, неможливе без дотримання законів, правочинності і справедливості. Тому верховна влада повинна діяти і говорити від імені права й згідно з ним.

«Кролевская власност ест розказувати ведлуг Бога и ведлуг прав. Сенаторская повинност ест стеречи прав и волностей. А инших преложоных сполучне з ними» [1, с. 94] Отже, Петро Могила відображає тут властиве для української правосвідомості того часу визнання пріоритету прав і вольностей перед особистою волею володаря та його урядовців.

У зв'язку з наголошенням правочинності в «Свангелії учительному», «Требнику» та інших творах Могили значна увага приділяється ідеї справедливого суду, висувається вимога рівності перед ним усіх людей: багатих і бідних, знатних і простих, можновладних і принижених. Суд повинен установлювати правду і карати за скоєні злочини відповідно до існуючих законів, незважаючи на особу злочинця. «Правда, - говорится, зокрема, в «Православном исповѣданіи», - есть добродѣтель раздѣляющая коемуждо еже подобает и хранит свойство свое кромѣ зренія на лице: не точию в подлогах богатства, но и чести и достоинства» [2, с.138]

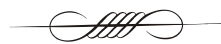
Ідея правди й справедливості, що діють у суспільстві і пов'язані з громадянськими законами, за якими злочинець карається відповідно до вчиненого злочину, не тотожні заповідям Христа. «Христианская же правда не токмо воздает добро вместо зла, но ниже попускает пожелати злое на сотворившего нам злое» [2, с.139].

Отже, з творів Петра Могили видно, що він не лише розрізняв божественне, природне і громадянське право, але й намагався розкрити зв'язок між ними на тій підставі, що джерелом усіх цих різновидів права є Бог. Бог створив усіх людей рівними - теза Петра Могили, як і західних мислителів того часу. Тому він вивищував ідею рівності всіх громадян перед правом і судом, вимагав рівного, здійснюваного на підставі права суду для обох сторін, які шукають правди і справедливості. Але ця рівність не може бути здійснена, коли прихильники однієї з сторін чинять на суд тиск. Вона порушується й тоді, коли судді керуються не правом, а особистими симпатіями та пристрастями, беруть хабарі, використовують правові інституції для власного збагачення й престижу. В цих роздумах Могили наявний і певний соціальний акцент – вимагаючи справедливого й рівного суду для всіх, він особливо піклується про захист інтересів бідних, сиріт і вдів. Це також впливало з християнської моралі й було спробою відродити гасло рівності первісних християнських громад за нових історичних умов, яку використовували також усі ранньобуржуазні теоретики держави і права, зокрема Гуго Гроцій, Томас Гоббс, Самуїл Пuffендорф та інші.

Використані джерела:

1. *Євангеліє учителноє (з благословенія Петра Могили)*. – Київ, 1637. – 1031 с.

2. *Могила Петро і Трофимович Ісайя, Ортодокс омологія сирѣчь Православное исповѣданіє католическія и апостолскія церкви восточныя новопереведеня с еллиногреческого языка М., 1696.- 28 +180 + 28 с.*

Торончук Іван Желувич

*асистент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

РУМУНСЬКІЙ ВІЙСЬКОВИЙ СУД НА БУКОВИНІ 1918-1940 РР.

Військовий суд на Буковині був створений у листопаді 1918 р. при восьмій румунській дивізії, яка з установленням румунської влади у краї була дислокована в Чернівцях.

Юрисдикція військового суду з моменту створення розповсюджувалася на всі правопорушення, які могли загрожувати національній безпеці, скоєні військовослужбовцями або цивільними громадянами. Військовий суд діючий на Буковині, враховуючи невизначеність його юрисдикції, став разом із сігуранцою (таємна поліція), жандармерією та поліцією одним з найбільш ефективних засобів стримування населення проти виявлення незгоди з діяльністю центральних і місцевих органів державної влади, про що свідчить перелік справ, які розглядалися цим судом [10, с. 2].

На момент створення військового суду Буковини керувався кодексом військового судочинства 1875 р. (із внесеними останніми змінами до нього 28 грудня 1916 р.). Кодекс цей морально вже застарів. Судова реформа 1924 р. обмежила компетенцію військових судів, поширивши їх юрисдикцію лише на справи, в яких фігурували військовослужбовці та території, де був запроваджений стан облоги (такий стан облоги на території Буковини з невеликими перервами діяв під час усього міжвоєнного періоду) [1]. Наступні зміни у діяльності військових судів Румунії відбулись у 1937 р. Започатковані вони були прийняттям нового кодексу військового судочинства 20 березня 1937 р. З проведенням нової реформи у травні 1937 р. діючий військовий суд на Буковині був перетворений на військовий трибунал, президентом якого став Г. Крістеску [14, с. 3].

Реформа військового судочинства 1937 р. значно розширила компетенцію військових трибуналів [11, с. 206-208]. Вони отримали майже абсолютну юрисдикцію на всі види справ, навіть без запровадження військового стану при можливості трактування, що «вчинені дії» були спрямовані проти Конституції, безпеки держави і суспільного порядку [3, с. 157-158]. У 1939 р. була проведена кадрова реформа у Чернівецькому трибуналі (було призначено